

INSTITUT ZA POVLJESNE ZNANOSTI
SVEUČILIŠTA U ZAGREBU
Odjel za arheologiju

PRILOZI

7.

PRILOZI		
VOL. 7	S 1 - 116 P	1990.

Zagreb 1990.

PRILOZI

VOL. 7

S
1- 116
P

1990.

Zagreb 1990.

IZDAVAČ - PUBLISHER

Odjel za arheologiju
Institut za povijesne znanosti Sveučilišta u Zagrebu
41 000 Zagreb, Krčka 1

ZA IZDAVAČA - EDITOR IN CHIEF

Željko Tomičić

REDAKCIONI ODBOR - EDITORIAL COMMITTEE

Marija Buzov (Zagreb), Remza Košćević (Zagreb), Goranka Lipovac (Zagreb),
Rajka Makjanić (Zagreb), Vesna Nenadić (Zagreb), Ivančica Pavišić (Zagreb),
Tajana Sekelj (Zagreb), Željko Tomičić (Zagreb).

IZDAVAČKI SAVJET - EDITORIAL ADVISORY BOARD

Dubravka Balen-Letunić (Zagreb), Marija Buzov (Zagreb), Ruža Bižić-Drechsler (Zagreb),
Branko Kirigin (Split), Remza Košćević (Zagreb), Zorko Marković (Koprivnica),
Kornelija Minichreiter (Osijek), Vesna Nenadić (Zagreb), Ivančica Pavišić (Zagreb),
Ante Rendić-Miočević (Zagreb), Duje Rendić-Miočević (Zagreb), Katica Simoni (Zagreb),
Mate Suić (Zagreb), Željko Tomičić (Zagreb), Branka Vikić-Belančić (Zagreb),
Ksenija Vinski-Gasparini (Zagreb), Zdenko Vinski (Zagreb).

TEHNIČKI UREDNIK - TECHNICAL EDITOR

Zdenko Zadravec

PRIJEVOD - TRANSLATION

Rajka Makjanić i Branka Šafer

TISAK - PRINTED BY

"Ognjen Prica" Virovitica

NAKLADA - CIRCULATION

600 primjeraka
Godišnjak - Annual

Svezak je tiskan sredstvima Republičke samoupravne interesne zajednice znanosti preko Komisije za izdavačku djelatnost.

SADRŽAJ – CONTENTS

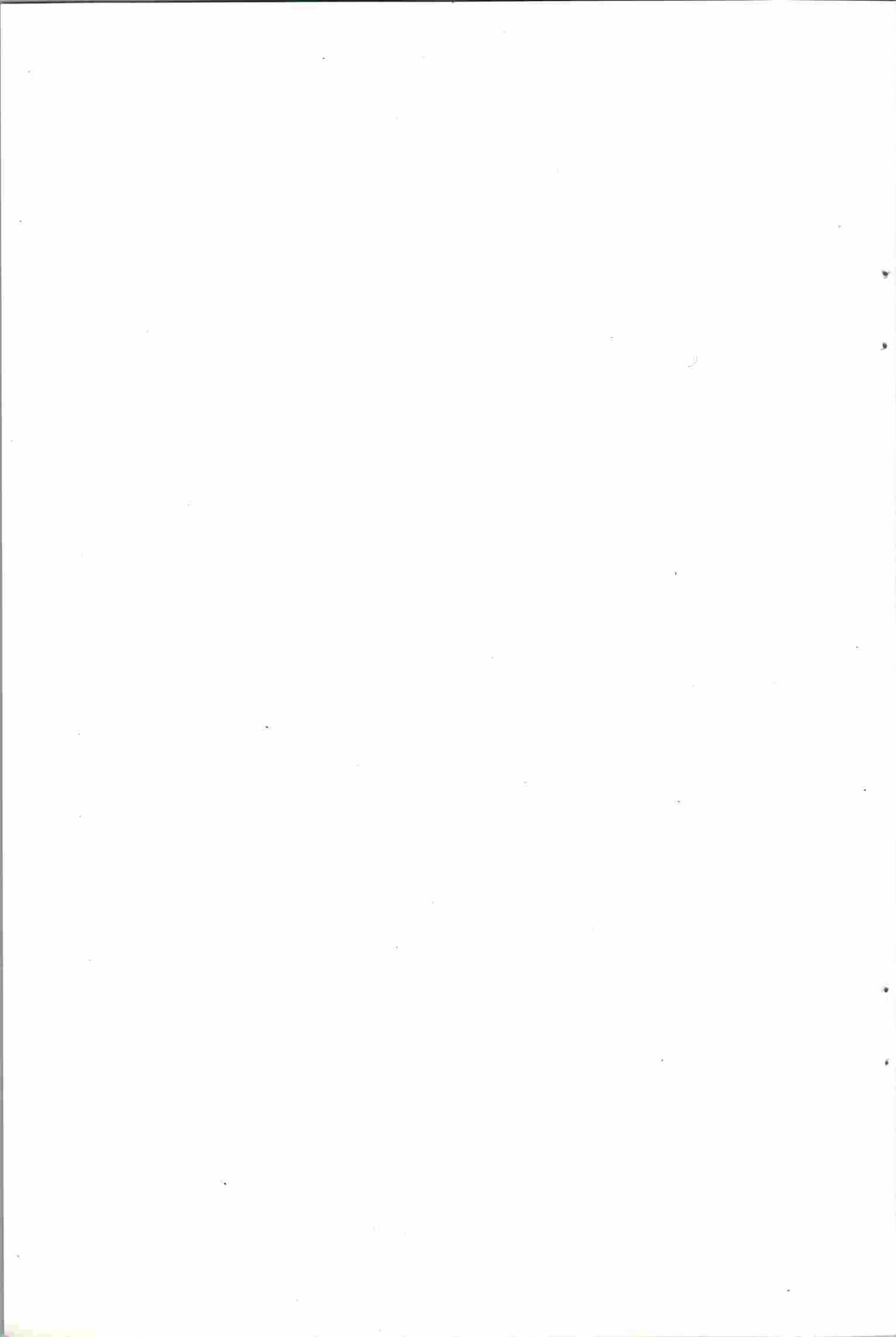
IZVORNI ZNANSTVENI RADOVI – ORIGINAL SCIENTIFIC PAPERS

<i>Ivančica Pavišić</i> , Prilog poznavanja neolitika i eneolitika u Hrvatskom zagorju Table (Plates): 1– 4	5-12
<i>Vesna Nenadić</i> , Pregled stanja istraživanja latenskodobnih lokaliteta u Slavoniji i Baranji Table (Plates): 1	13-21
<i>Remza Košćević</i> , Olovni privjesci iz Siska Table (Plates): 1– 3	23-30
<i>Rajka Makjanić</i> , Terra sigillata iz Orešca. Zbirka Vincek i Radijevac Table (Plates): 1– 6	31-44
<i>Marija Buzov</i> , Prilog poznavanju osobnih imena sa mozaičkih natpisa u Jugoslaviji Table (Plates): 1	45-64
<i>Goranka Lipovac</i> , Mitra - Mithra u svijetlu izvora	65-71
<i>Tajana Sekelj</i> , Ranosrednjovjekovni grobovi iz Osora Table (Plates): 1– 8	73-84
<i>Željko Tomičić</i> , Tragom novijih istraživanja bjelobrdske kulture u slavonskom dijelu Podravine Table (Plates): 1– 11	85-106
PRIKAZI	107-111
DIADORA, sv. 11, Zadar 1989. (<i>Marija Buzov</i>)	
<i>Dragoslav Srejšević - Anka Lalović</i> , FELIX ROMULIANA, Galerijeva palata u Gamzigradu, Beograd 1989. (<i>Marija Buzov</i>)	
"ZADAR – ISTRAŽIVANJE ANTIČKOG GRADA MRTVIH", izložba "Zadar - istraživanja antičkog grada mrtvih". (<i>Marija Buzov</i>)	
KRATICE	113-115

PRILOZI		
VOL. 7	S	1 - 116
	P	

1990.

Zagreb 1990.

Marija Buzov

PRILOG POZNAVANJU OSOBNIH IMENA SA MOZAIČKIH NATPISA U JUGOSLAVIJI

Izvorni znanstveni rad -
Antička arheologija

Original scientific paper -
Roman archaeology -

UDK 904:930.271:72.04:738.5(497.1)

Primljeno - Received: 6.9.1990.

Marija Buzov,
Institut za povijesne znanosti,
Odjel za arheologiju,
Zagreb YU, Krčka 1

Predmet ovog rada je analiza osobnih imena sa mozaičkih natpisa na području naše zemlje. Obradeni su svi natpisi, poznati do sada, prikupljeni iz literature, na kojima se spominju osobna imena (*cognomina*). Natpisi su pisani grčkim i latinskim jezikom, a datiraju se od 1. do 6. st. n. e., dakle pripadaju antičkom i ranokršćanskom razdoblju.

Već je mnogo puta dokazano, da su antička osobna imena izuzetno važan izvor za lingvistiku, kao i za povijesne znanosti. Istraživanje antičkih osobnih imena proširuje naša saznanja o razvoju antičkih jezika, pa kod nekih čine (zajedno s imenima bogova i geografskim imenima) praktički jedini izvor za rječnik, gramatiku i razvoj jezika. Osobna imena, odnosno njihova analiza, služe i kao temelj za historijska istraživanja: o pitanjima međusobnog prožimanja stanovništva, populaciji, kolonizaciji, trgovačkim vezama, širenju grčke ili rimske kulture.¹

Pri analizi antičkih osobnih imena razvila su se kod istraživanja, dva pravca (Alföldy 1969:9); jedan pravac je istraživanje određenih imena ili grupa imena u njihovom geografskom rasprostranju i historijskom razvoju², dok drugi pravac slijedi istraživanje cjelokupnog materijala osobnih imena unutar jedne određene antičke ili moderne geografske cjeline³. U ovom radu obrađuju se i obuhvaćaju osobna imena iz različitih regija (*Dalmatia, Histria, Noricum, Pannonia Superior, Moesia Superior, Macedonia*), koja se javljaju na mozaičkim natpisima. Imena čine temelj za istraživanje mnogih lingvističkih i historijskih problema: daju nam informacije o rasprostranju jezika, o lokalizaciji plemena, o stranoj, prije svega, italskoj i orijentalnoj kolonizaciji, o procesu romanizacije, o socijalnom i privrednom razvitku provincija, itd. Cilj ovog rada je prikupljanje svih mozaičkih natpisa, koji nose imena, ustanoviti njihovu jezičnu pripadnost, opisati njihovu vremensku i geografsku raspodjelu na određenom području, njihovu opću raspodjelu u Rimskom carstvu, te dokazati, koliko je to moguće, etničku pripadnost njihovih nosilaca. Vremenski je rad ograničen od 1. do 6. st.

Kao polazna točka pri analizi pojedinačnih osobnih imena je utvrđivanje činjenice kojem jeziku pripada dotično ime. Poznato je da su na području naše zemlje, odnosno u već spomenutim provincijama, Dalmaciji, Istriji, Noriku, Panoniji, Meziji i Makedoniji bili rasprostranjeni različiti jezici. No, italški kolonisti donijeli su na ove prostore latinski jezik, koji se postepeno udomaćio kod većine autohtonog stanovništva, ako baš ne svugdje. Na području Makedonije, Mezije i Dalmacije stanovništvo je govorilo grčkim jezikom. Potomci grčkih kolonista na Jadranu govorili su, barem početkom carskog doba još grčki, pa je grčki jezik u Dalmaciji, posebno u Saloni i okolici, kao posljedica doseljenja brojnih Grka i Orijentalaca doživio u kasnije carsko doba renesansu (Alföldy 1969:12). No, vidjet ćemo da je broj mozaičkih natpisa, pisan grčkim jezikom najbrojniji na području Makedonije. Utvrđivanje jezične pripadnosti kod osobnih imena je problematično, samo u slučajevima, kada imena pripadaju jeziku kojim su govorili prastanovnici. Latinska, grčka, semitska i pojedinačna germanska imena mogu se međusobno i od osobnih imena preostalih jezika, općenito bez teškoća razdvojiti (Alföldy 1969:12). Ne treba posebno objašnjavati da je *Maximus* latinski, *Achilleus* grčki, a *Iohannes* semitski, no problemi se uglavnom javljaju kod rijetko utvrđenih ili krivo napisanih imena⁴. Kod autohtonih osobnih imena, utvrđeno je da su ih nosili prastanovnici (ilirski imena u Dalmaciji su u pravilu nosili sami Iliri; osim njih jedino još Veneti u graničnom području između Ilira i Veneta, ili Kelu u područjima u kojima se prastanovništvo sastojalo od Kelta i Ilira). Za sada, ne postoje dokazi da su strani kolonisti ili njihovi potomci uzimali autohtona (domaća) osobna imena (Alföldy 1969:17). No, to se ponekad i moglo desiti, ali proces asimilacije ipak nije

vodio k "ilirizaciji" Italika, već obratno, k romanizaciji prastanovništva. Iz Iadera imamo natpis koji spominje viteza - koji je nosio ime *M. Autronius D. f. Atratinus*. Njegovo latinsko gentilno ime, jedva da se i pojavljuje izvan Italije, a njegov latinski *cognomen* je, izuzevši jedan jedini natpis u Galiji, utvrđen jedino u Italiji (Alföldy 1969:17). Na temelju toga, možemo zaključiti da tu osobu smatramo italiskim kolonistom ili barem kao potomka italskog kolonista, no u svakom slučaju Italika. Za određena područja Italije, karakteristična imena omogućavaju još preciznije zaključke o porijeklu. Ili, npr. *Campatia Felicitas* iz Salone, čije gentilno ime *Campatius/Campatia* je karakteristično za Caeru, no pojedinačno se još pojavljuje u Rimu, Brundiziju i Africi. Prema Alföldyju, *Campatia Felicitas* ili možda njezini preci potjecali su iz Caere. No, nasuprot tome, jedan *Theodotus Theodoti f.* iz Salone nije ni Italik, ni domaći, već ga u svakom slučaju moramo smatrati doseljenikom sa područja na kojem se govorilo grčki.

No, pri donošenju zaključaka, iz latinskih i grčkih imena potreban je ipak oprez. Metodski bi bilo potpuno krivo, kad bismo jednog Maksima (*Maximus*) iz sjeverne Dalmacije smatrali da je on, nosilac jednog latinskog imena, govorio latinski kao materinji jezik i stoga potjecao iz Italije. Latinska imena bila su rasprostranjena po cijelom Rimskom carstvu (što ćemo kasnije i vidjeti kod naših spomenika), no to ni u kom slučaju ne smije značiti da je svaki nosilac latinskog imena govorio latinski jezik kao materinji, a još manje da je bio italskog porijekla. Davanje građanskog prava, romanizacija, pomodne pojave pri davanju imena itd., moglo je često dovesti do toga da recimo jedan sirijski trgovac koji grčki govori kao materinji jezik, nosi latinsko ime (Alföldy 1969:17). I grčko osobno ime ne smije nikako govoriti o porijeklu njegovog nosioca iz Grčke ili sa istoka koji je govorio grčkim jezikom. Iz toga proizlazi, da se ne smije prihvatiti kao opća teza da jezična pripadnost jednog imena nužno svjedoči o jeziku a time i o etničkom porijeklu nosioca imena⁵. Mnoga latinska *cognomina* su bila, kao posljedica romanizacije, u krugu prastanovništva opće rasprostranjena (*Maximus Dasantis f.* - CIL XIII 6538 iz Magnuma; *Petillia Volsoni f. Maxima* - CIL 14322,10 iz Aenone). Dakle, obje osobe nose latinska imena. Što se tiče rasprostranjenosti grčkih imena, možemo spomenuti D. Kornelija Herma (*D. Cornelius Herma* - CIL 2120) iz Salone, čiji je *cognomen* grčki, a koji unatoč tome, nije potjecao s grčkog istoka, već iz Ravene (prema svjedočenju domusa), *domo Ravenna*. Grčka robovska imena također su bila vrlo rasprostranjena, kao npr. *Abascantus* ili *Eros*, ali ne samo kod Grka i na istoku, već i drugdje. Ovi nam primjeri, gore navedeni, dokazuju da pri određivanju porijekla nosioca imena, uvijek treba uzeti u obzir sve dijelove imena. No, vidjet ćemo da imenovanje kod većine stanovnika Dalmacije (Alföldy 1969:18), a i u drugim krajevima pogotovo na mozaičkim natpisima, nije tako opširno. Kod rimskih građana navedeni su u pravilu samo *tria nomina* (na mozaicima imamo samo jedan primjer i to iz Salone, *T. Aurelius Aurelianus*) - *praenomen*, *nomen* i *cognomen*, pri čemu u ranocarsko doba *cognomen*, a u kasnocarsko doba *praenomen*, pa čak i *nomen* mogu nedostajati. Peregrini su vrlo često nosili samo jedno ime, bez

oznake filiacije. Time nastaju velike teškoće pri određivanju porijekla.

Postoje niz pitanja koja možemo postaviti: *Iulia C. f. Maxima (Nedinum)* - da li je Julija Maksima romanizirani stanovnik ili potječe iz Italije, ili je možda došla s istoka, gdje su imena *Iulius/Iulia* i *Maximus/Maxima*, također uobičajena? Ili, *Aurelius Alexander* (BAStor Dal 1908:40) iz Salone - da li Aurelije dolazi sa grčkog istoka, ili iz Afrike ili Galije, ili je bio možda autohtoni stanovnik iz Dalmacije koji je preuzeo grčki *cognomen*? Na prvi pogled, čini nam se da nema odgovora, no ipak možemo približno točno odrediti porijeklo nosioca imena, i to analizom vremenske i geografske raspodjele pojedinih imena unutar provincije.

Imenovanje stanovništva unutar provincije nije imalo isti nepromjenjivi karakter, već se mijenjao tijekom carskog doba. Svjedočanstva o pojedinim imenima iz doba ranog Principata (od početka carstva do 160. godine n. e.), doba kasnog Principata (od 160. do 285. godine) te razdoblja Dominata (od Dioklecijana do kraja rimske vlasti) treba međusobno razlučiti. Imenovanje stanovništva nije bilo samo vremenski već i prostorno različito, pa se rasprostranjenost pojedinih imena unutar provincija, mora istražiti i prema geografskoj podjeli, što dovodi do saznanja da su pojedina imena bila rasprostranjena samo u određenom razdoblju i samo na jednom određenom području unutar provincije, ili da su na različitim područjima i u različitim odsjecima vremena imala različiti karakter. To znači, da ukoliko jedno ime u provinciji u određeno vrijeme i unutar jednog zatvorenog područja pokazuje jedinstven karakter, tada možemo s velikom vjerojatnošću smatrati da isto ime nose manje ili više osobe istog porijekla (to nam pokazuju primjeri Julije Maksime i Aurelija Aleksandra).

Julija Maksima nosila je najrasprostranjeniji latinski *cognomen* cijelog Rimskog imperija i isto tako najrasprostranjenije gentilno ime. No, ipak možemo računati da je Julija Maksima potjecala iz lokalne autohtone familije iz Nadina (*Nedinum*); njezino gentilno ime koje ukazuje na građansko pravo, dodijeljeno od Julijevaca, utvrđeno je u Dalmaciji kod 495 osoba. Iz vremena ranog Principata (iz tog vremena datira natpis Julije Maksime), imamo 170 dokaza za ovo gentilno ime, a na područje Liburnije otpada 74. Poznato je da su Juliji (*Iulii*) u ranocarsko doba u Liburniji svugdje utvrđeni, pa nas to navodi da su Julijevci (carevi) izvršili veću podjelu građanskih prava, što povezujemo sa našim saznanjima o ranoj urbanizaciji Liburnije (Suić 1960-1961:82-94; Suić 1976:35-36). Na temelju toga pretpostavljamo da je većina liburnskih Julija iz doba ranog Principata autohtono stanovništvo koje je dobilo rimsko građansko pravo. Kod 15 liburnskih Julija *cognomen* nije sačuvan ili nije bio naveden. Sedam osoba nosilo je autohtoni *cognomen* (uglavnom venetski), pa su prema tome pripadali autohtonom stanovništvu. Daljnjih sedam Julijevaca pripada također autohtonom stanovništvu, s obzirom na filijaciju ili autohtonom *cognomenu* rođaka. Daljnjih 4 nosilo je grčki *cognomen*, a 41 Julijevac nosio je latinski *cognomen* (njih 41 također možemo računati da su autohtono stanovništvo). Sedam Julijevaca sa latinskim *cognomenom*, također dokazuju autohtono porijeklo, jer su i autohtoni Julijevci mogli nositi latinski *cognomen*. Nadalje

niti kod jedne osobe ne postoji dokaz o stranom porijeklu (principijelno bi strancima mogli smatrati oba centuriona iz Burnuma s imenom *Iulius* - Alföldy 1969:33). Latinska cognomina mogu se u Liburniji i uopće u Dalmaciji, dokazati vrlo često kod autohtonih stanovnika npr. *Proculus*, *Rufinus*, *Rufus*, *Secunda*, *Severus* itd., a napokon i oznaka tribusa (*Sergia* i *Claudia*) kod 10 Julijevaca govori da su bili građani liburnskih gradova. Ovakva analiza nam pokazuje, da je najveći broj liburnskih Julijevaca, također i onih sa latinskim cognomenom, romanizirano autohtono stanovništvo, a četiri osobe koje nose grčki cognomen mogle bi biti oslobođenici ili njihovi potomci. Na kraju možemo i Juliju Maksimu smatrati autohtonom, jer i njezin cognomen nailazimo kod 216 osoba u Dalmaciji.

Aurelius Alexander iz Salone nosio je gentilno ime, koje je u cijelom Rimskom carstvu bilo najrasprostranjenije, te grčki cognomen koji se također svugdje javlja. Natpis sa njegovim imenom datira se u doba kasnog Principata, a iz toga vremena poznajemo ukupno 253 Aurelija. Kod 43 osobe nije sačuvan cognomen, 158 nose latinski, 46 grčki i 6 preostali (ilirski, trački itd.) cognomen. Možemo pretpostaviti da je barem jedan dio Aurelija sa grčkim cognomenom došao sa istoka, npr. Αὐρήλιος Κλέτος Μόνιμος χώμην Σιγῶν ὄρων Δολιχέων.

Mnogi nosioci latinskih cognomina među Aurelijima potjecali su iz grčkog dijela Carstva, kao npr. *Aurelius Aeneas natione Graecus*, *Aurelius Flavius nat(ione) Surus*, M. Αὐρήλιος Πρίηος Βηρύτιος itd., pa bi i Aurelije Aleksandar iz Salone mogao biti orijentalac. Cognomen *Alexander* sa varijantama poznat je u Dalmaciji kod 27 osoba, i to iz vremena kasnog Principata (19 osoba), a u Saloni kod 13 osoba. Pretpostavljamo da 4 osobe s tim cognomenom (grčki natpisi) sigurno potječu s istoka, gdje se govorilo grčki, a od toga 2 osobe u Saloni, iz doba kasnog Principata, s istim imenom kao naš Aurelije Aleksandar. Čini se da preostali nosioci imena iz Salone, od kojih mnogi nemaju gentilno ime, mogu također biti orijentalci. Na temelju toga i pretpostavljamo da je Aurelije Aleksandar orijentalac.

Na temelju ovakvih analiza moguće je kod većine osoba u Dalmaciji i u drugim provincijama utvrditi njihovo porijeklo ili ga barem približno odrediti. Često se događa da je nemoguće utvrditi porijeklo (npr. *Aurelius Maximus*, *Aurelia Maxima*), koji mogu biti autohtoni Delmati, orijentalci, no ako npr. ima i oznaku *natione Dacus* (VHAD 1924-25:58), tada se stvar još i više zamršuje. No, sigurno možemo zaključiti, da među mnogobrojnim salonitanskim Aurelijima ima autohtonih stanovnika, orijentalaca ali i iz podunavskih provincija, pa to možemo općenito tvrditi na temelju pojedinih svjedočanstava, a da pri tom ne moramo zauzeti stajalište o porijeklu nekog neodređenog Aurelija Maksima.

DATACIJA NATPISA

Puno ime s filijacijom kod pravih rimskih građana (*praenomen + nomen + filijacija + cognomen*) javlja se uglavnom u vrijeme ranog Principata (CIL 3047; CIL 3055; CIL 3144; CIL 12691). Upotreba *tria nomina* jav

lja se i kasnije, često, ali veoma rijetko s filijacijom (CIL 3131; CIL 6376 (8656)).

Nedostajanje praenomina javlja se od druge polovine 2. st. (CIL 2214; CIL 10120; BASTor Dal 1910:106).

Nedostajanje cognomina kod rimskih građana govori o vremenu do sredine 1. st. n. e. (CIL 1813; CIL 1815; CIL 2030; CIL 3061; CIL 3149).

Nedostajanje imena upućuje kod domaćih peregrina na vrijeme prije nego je, na dotičnom području završena podjela građanskog prava. Manjkanje nomina kod stranaca, koji nisu bili niti robovi niti peregrini, svjedoči o kasnijem vremenu (3. st. ili čak i kasnije). Takove osobe su uglavnom bili Aureliji (CIL 2212; CIL 8983; CIL 9379), gdje su spomenuti agnatski rođaci nosili ime *Aurelius*.

Neka nomina, te posebice cognomina karakteristična su za određene epohe. Natpisi s kršćanskim imenima osoba (to se posebno odnosi na mozaičke natpise) načelno se datiraju u postdioklecijanovo vrijeme.

Najveći dio mozaičkih natpisa sastoji se od votivnih, te sepulkralnih natpisa. Formule koje se javljaju, ne mogu nam sa sigurnošću datirati natpis (odnosi se također i na kamene spomenike).

Dis Manibus bez skraćivanja ili djelomično skraćen (*Dis Manib.*, *Dis Man.*) upućuje na drugu polovinu 1. st. te na početak 2. st. (CIL 2173; CIL 2840(9894); CIL 3063). Kasnije se javlja potpuno skraćivanje formule, *D. M. ili D. M. s(acrum)* a uobičajeno je na prijelazu 1. u 2. st. Na našem mozaiku javlja se i kasnije (Duval 1976:15; Vodič 1973:22). Nedostajanje formule ne čini nikakav temelj za dataciju.

Formula h(ic) s(itus) e(st) tipična je u južnoj Dalmaciji za 1. st. (CIL 2019; CIL 2913; CIL 3124; CIL 6416; CIL 9903; CIL 9939), nešto kasnije CIL 9739 (početak 2. st.). Ova formula se u južnoj Dalmaciji pojavljuje posebice često na nadgrobnim natpisima vojnika. U unutrašnjoj Dalmaciji ova je formula uobičajena sve do 3. st. (CIL 8352(6316); CIL 10036; CIL 10037; CIL 14611), no negdje se javlja i kasnije (Šašel 1963:169; 1978:236)⁶. Na mozaičkim natpisima nailazimo na formulu *hic positus est* (Duval 1976:15; Vodič 1973:22), te *positus est* (Forschungen 1939:154, br. 24). U oba slučaja radi se o mozaičkim sepulkralnim natpisima, datiranim u 3. st. (Duval 1976:15; Vodič 1973:22), te u prvu polovinu 5. st. (Forschungen 1939:154, br. 24).

Moralne oznake kvaliteta umrlog ili dedikanta uglavnom su karakteristične za kasnija razdoblja, kao npr.:

b(ene) m(erens) (također i bez skraćivanja), *bene meritus* (CIL 2236; CIL 2430; CIL 8911; CIL 8925; CIL 8933; BASTor Dal 1902:144; BASTor Dal 1906:8), u normalnom slučaju u dativu kao i slijedeće riječi;

bonus/bona (Recherches 1928:120)

carissimus (CIL 2214; CIL 2222; CIL 9951)

clarissimus (Hoffiller - Saria 1938:34; Klemenc 1967:128)

dulcissimus (CIL 2023(8578); CIL 2812; CIL 8340)

fidelis (CIL 8340)

homo bonus (CIL 2519; CIL 8721)
incomparabilis (CIL 2695; CIL 2868; CIL 12946;
 CIL 13791; CIL 14260)
indulgentissimus (CIL 2684)
innocentissimus (CIL 2023(8578))
merens (CIL 3132)
obsequentissimus (CIL 2679; CIL 2737; CIL 8340)
optimus (CIL 2978(10018); CIL 3017)
pietissimus (CIL 8315(6348); CIL 8911; CIL 8914;
 CIL 14268; Duval 1976:15; Vodič 1973:22)
piissimus (CIL 2077; CIL 8340; CIL 14261,1)
religiosus/religiosa (Degrassi 1934: br. 183-186;
 Prelog 1957:189, bilj. 41; CIL V 367)
sanctissimus (CIL 2414; CIL 9381)

Ranije se pojavljuju sporadično samo *b. m., pietissimus i piissimus*.

Infelicitissimus (odnoseći se na umrlog ili dedikanta) pojavljuje se često u kasnijim razdobljima (CIL 2006; CIL 2695; CIL 2738; CIL 2868; CIL 3153; CIL 8914), dok se ranije pojavljuje sporadično.

Miserrimus je karakterističan za vrijeme kasnog Principata (CIL 2697; CIL 8719).

Vixit annos/annis formula, karakteristična je za kasnija razdoblja, a može se javiti i kao skraćena (CIL 2941; CIL 9783; CIL 10020; Duval 1976:15; Vodič 1973:22).

Depositus, depositio i čisto kršćanske formule kao *in pace, quiescit, in Christo*, itd. karakteristične su za post-dioklecijansko vrijeme (Forschungen 1939:152, br. 18; 80, sl. 107).

Oznake mjera kao npr. grobnih građevina i obiteljskih grobalja u obliku *in fronte* i *in a(gro) p(edes)* + broj, općenito su karakteristične za doba ranog Principata (CIL 2004; CIL 2041; CIL 2911; CIL 2914; CIL 2979). Kasnije se rijetko pojavljuju (VHAD 1925:52). Na mozaičkim natpisima, pogotovo votivnim oznake mjera javljaju se u obliku *fecerunt pedes i fecit pedes* + broj (ili bez broja), i to u skraćenom obliku uglavnom (Klemenc 1967:125-126; Hoffiller i Saria 1938:32; Hoffiller i Saria 1938:32-33; Degrassi 1934: br. 65-79; Marucchi 1896:12; Šašel 1983:54, br. 9, T. 55,2). Ponekad se javlja samo *fecit, fecerunt i pedes*.

Na kamenim spomenicima, ali ne i na mozaičkim natpisima javljaju se i druge formule kao npr. *t(estamen)to f(ieri) i(ussit)* - karakteristična za vrijeme ranog Principata; *v(ivus) f(ecit)* s dodatkom *sibi* ili *sibi et suis*, ponekad s obrnutim redoslijedom karakteristična je za doba ranog Principata, kasnije se pojavljuje rijetko, ali *vivus* (bez skraćanja) tipičan je naprotiv za doba kasnog Principata; *posuit, posuerunt* (bez skraćanja) karakteristična je za vrijeme kasnijeg Principata, *deposuerunt; parentes, parentibus* (bez skraćanja) javlja se uglavnom u doba kasnog Principata, dok se ranije javlja uglavnom *pater* ili *mater*, odnosno *patri* ili *matri*; *infans, infanti* tipično je za doba kasnog Principata, kao i *delicatus/delicata*; podatak o starosti s *annorum* (skraćeno *an., ann.* ili *annor.*) bez pripadajućeg glagola (*vixit, defunctus est*) karakterističan je za doba ranog Principata, ali se pojavljuje i kasnije; *qui vixit annos (annis* ili kao skraćena) karakteristična

je za kasnija razdoblja, kao i formula *qui tulit annos; qui vixit mecum, cum quo vixi(t)* također je karakterističan za kasnija razdoblja; *defunctus + annorum* (često skraćeno *def. ann.*) tipično je za vrijeme kasnog Principata, a karakteristično je za Salonu i okolice, te unutrašnju Dalmaciju, u vrijeme ranog Principata vrlo je rijetko, a javlja se neskrraćeno ili djelomično skraćeno (*defunc., defunct.*) i djelomično bez podatka starosti; *annos plus minus, annorum plus minus* (i skraćeno) + broj karakteristično je za kasnija razdoblja; kao i oznaka *menses* i *dies* kod starosti; *decidit* se javlja u doba kasnog Principata; formula *h(oc) m(onumentum) h(eredem) n(on) s(equetur)* tipična je za razdoblje ranog Principata; dok je *si quis arcam aperire voluit* kao i slične formule karakteristika kasnijih epoha.

Predmet analitičkog i kataloškog dijela ovog rada, nakon općenitog uvida o imenima i samom razvoju istraživanja, su osobna imena koja se javljaju na mozaičkim natpisima, na području današnje Jugoslavije. Ti mozaici, nastali su u vremenskom rasponu od 1. do 6. st., a posebice su značajni jer oni isto kao i objekti čijih su prostora bili sastavni dijelovi, pružaju zanimljiv i bogat materijal vezan uz razvoj, kako rimske tako i ranokršćanske arhitekture. Mozaici s natpisom javljaju se na istaknutim lokalitetima, ali i na manje poznatim, što potvrđuju i noviji nalazi (Poljanice - Glavnik, Orlić kod Knina). Javljaju se u doba antike, kao i u ranokršćansko doba, kada mozaička umjetnost doživljava novi procvat. Kršćanski mozaici dobivaju natpise, većinom s tekstom koji spominje donatorstvo pojedinih crkvenih ili drugih lica (Grado, Akvileja, Konkordija, Poreč, Pula, Celje, Betika itd.), ponekad anonimnih, koji su sudjelovali u izvedbi samog mozaika (Buzov 1983:76). Pojava anonimnog potpisivanja kršćana - donatora, često se javlja na spomenicima ranog kršćanstva, a osim Poreča i Ohrida, poznati su primjeri iz Soluna, Voskohoriosa, Rodosa, Akvileje i dr.

U Bazilici pet martira u Kapljuču (Solin), najsiromašniji su mozaicima obilježavali svoje grobove (Recherches 1928:114), kao i u Tabarki u sjevernoj Africi (Recherches 1928:131; Duval 1976:30, sl. 12,33,39,48,87; Baratte 1978:43), te kasnije u Gradu (Duval 1976:76, sl. 37).

Od kršćanskih bazilika sa sačuvanim mozaičkim podovima, od izuzetne su vrijednosti ranokršćanski bazilikalni kompleksi u Solinu, Herakleji, Poreču i Stobima. Porečki mozaici imaju poseban značaj, jer se nalaze većim dijelom *in situ* u postojećem bazilikalnom kompleksu. Podni mozaici porečkog bazilikalnog kompleksa prate njegov građevinski rast i kronološki razvoj, a stratigrafijom podsjećaju na primjer u pretkršćanskom Solinu (antičke terme - kršćanska bazilika). Eufrazijeva bazilika u Poreču, nastala u 6. st. sa sačuvanim zidnim mozaicima, osobito u apsidalnom prostoru (likovi svetaca, svetica, martira itd. sa odgovarajućim imenima), daje naslutiti kako su bile ukrašene i druge bazilike tog vremena, barem u većim centrima (Saloni i dr.).

Mozaik postaje u ranokršćansko doba opće dobro, s obzirom na veliki broj naručilaca i donatora, zaposlenih umjetnika - zanatlija, mnoštvo radionica i bezimernih putujućih majstora, koje nije vezala za mjesto korporacija (Mano-Zisi 1958-59:90). On, dakle postaje skoro glav-

na umjetnička grana, služi zadovoljenju masa, i postiže u to vrijeme kulminaciju i u pogledu veličine i broja izvedenih radova. U njemu se odražava univerzalni kozmopolitizam, u kome se gubi osoba i provincija (Mano-Zisi 1958-59:90). Od istaknutih veličina do malih, značajnih građana, vidimo zapisana imena priložnika na blistavim pločama od sitnih kamenčića (Mano-Zisi 1958-59:91).

Natpisi su pisani latinskim i grčkim jezikom. Latinsko pismo postaje univerzalni oblik pismenog komuniciranja, i u krajevima gdje grčki jezik odnosno pismo nije prodrlo prva pisana riječ bila je latinska, odnosno slova pripadaju latinskoj abecedi (Rendić-Miočević 1985:33). Njime se služi i autohtono stanovništvo, što smo već i naprijed rekli. No, gledajući apsolutno, kronološki i teritorijalno, a dodali bismo tome i kulturno i sociološki, grčki jezik i grčko pismo ne samo što nikada u antičkoj povijesti naših krajeva neće biti istisnuti, barem ne iz određenih sredina, već će ostati, a negdje tek postati, drugim govornim jezikom lokalnog stanovništva, koje se sve više obnavljalo i množilo velikim brojem doseljenika iz istočnih rimskih provincija u kojima je taj jezik bio osnovnim jezikom komunikacije (Rendić-Miočević 1985:33-34).

KATALOG 7

1. SPECIES MARTIALIS

- natpis iz Nina (*Aenona*), datacija: 1. ili 2. st. n. e. (Suić 1968:46, T. XXII. sl. 3; Suić 1981:289).

Species se javlja kao *cognomen*; Salona CIL III 1973: spol nepoznat, kasni Principat. *Cognomen Species*, utvrđen je još u Italiji (Alföldy 1969:299; Kajanto 1965:365).

Martialis se također javlja kao *cognomen*, svugdje je raširen, osobito u Italiji i na zapadu, a također i u Africi. Kod nas se javlja u Dalmaciji, Meziji, obim Panonijama, u vrijeme ranog i kasnog Principata (Alföldy 1969:239; Kajanto 1965:212; Šašel 1986:1356, 1395, 1500, 2801, 3105, 1291; Šašel 1978:839, 1134).

2. MELIVS

- natpis iz Nina (*Aenona*), datacija: 1. ili 2. st. n. e. (Suić 1968:46, T. XXII, sl. 4; Suić 1981:289).

Pretpostavljamo da se i ovdje radi o *cognomenu* - *Melivus*, no definitivno rješenje, donijet će najnoviji rezultati istraživanja.

Na temelju dostupne literature, za sada ne poznajemo niti jedan *cognomen Melivus*.

3. CA - ΦΩ

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. Mozaik je ukrašavao jednu prostoriju antičkih termi, a pronađen je ispod prezbiterija kršćanske bazilike (*Basilica episcopalis urbana*) (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34, 402, 4/5).

Ime pjesnikinje Sapfo pisano je grčkim slovima i u grčkom obliku. Njezino ime, kao i imena ostalih muza, pisana grčkim slovima i u grčkom obliku (vidi dalje), poznata su nam za sada jedino iz Salone.

4. ΚΛΕΙΩ

- natpis is Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34, 402, 4/5).

Κλειώ muza epske poezije (Fick 1894:456), odnosno historije.

5. ΘΑΛΕΙΑ

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34; Senc 1988:412).

Θάλεια muza, pokroviteljica komedije, inače se javlja i kao osobno ime.

6. Μ(ε)ΛΠΟΜΕΝΗ

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34, 402, 4/5).

Μελοπομενη muza, pokroviteljica tragedije (Fick 1894:458).

7. [Τ]ΕΡΨΙΧΟΡΗ

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34, 402, 4/5).

Τεψι-χορα muza, pokroviteljica plesa (Fick 1894:463, 466).

8. ΚΑ(λλιο)πη

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34, 402, 4/5).

Καλλι-οπη muza, pokroviteljica deklamacije, krasnoglasna (Fick 1894:455, 460; Senc 1988:469).

9. Ε(ρα)τω

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34).

Ἐρατω muza, pokroviteljica poezije (Fick 1894:451).

10. Π(ολ)υμνία

- natpis iz Solina (*Salona*), datacija: 2. ili 3. st. (Forschungen 1917:43, T. I; Rendić-Miočević 1985:34).

Πολυμνία muza, pokroviteljica lirske poezije (Fick 1894:461).

11. ΟΡΦΕΥΣ

- natpis iz Glavnika, Poljanice, datacija: 3. st. (Shukriju 1986:289-299; Fidanovski 1986:150).

Ἄρφεύς glasovit pjevač (Fick 1894:431; Senc 1988:675).

12. T. AVRELIVS AVRELIANVS

- nadgrobnni spomenik, mozaik dječaka Tita Aurelija Aurelijana iz Solina (*Salona*), datacija: 3. st. (Vodič 1973:22. T. 7; Duval 1976:15; Rendić-Miočević 1985:36, 399, 3/2).

Ovaj natpis jedini sadrži *tria nomina*, *T(itus) Aurelius Aurelianus*, dakle *praenomen T(itus)* (Cagnat 1914:39), *Aurelius nomen* (Alföldy 1969:46-53; Šašel 1978:651, 776, 777, 1171, 1080, 1151, 767, 460, 724, 485; Šašel 1986:2402, 2025(3980), 3020, 2126, 1292,

1744, 2355, 2075), te *cognomen Aurelianus* (Kajanto 1965:141; Alföldy 1969:160; Šašel 1963:28; Šašel 1986:1924, 2041).

Aurelius kao *cognomen*, javlja se u Galiji, kao i u Italiji, i češće na istoku, a kod nas se javlja u Dalmaciji, te Makedoniji (Šašel 1986:1228, 1656, 2568(3213)).

Kao gentilno ime rasprostranjeno je širom Rimskog carstva, a u našim krajevima javlja se u Dalmaciji, Panoniji, Trakiji, Meziji, u vrijeme kasnog Principata i Dominata.

Cognomen Aurelianus rasprostranjen je u Italiji, kao i na zapadu.

13. [FE]LICIANUS

- natpis donatora (*cella trichora*) iz Betike, datacija: početak 5. st. (Marušić i Šašel 1986:331).

Cognomen Felicianus rasprostranjen je svugdje (Kajanto 1965:273; Alföldy 1969:201), a javlja se također i kod kršćana (Kajanto 1963:63). Kod nas se također javlja u Meziji, Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata (Šašel 1963:34; Šašel 1986:1730,2708).

14. [ING]ENUA

- natpis donatora (*cella trichora*) iz Betike, datacija: početak 5. st. (Marušić i Šašel 1986:331).

Cognomen Ingenua/Ingenuus raširen je svugdje, a osobito u keltskim provincijama. Javlja se i kao kršćansko ime (Kajanto 1963:314; Alföldy 1969:222). U Dalmaciji se javlja i kod autohtonog stanovništva, te u Meziji, Noriku, u vrijeme ranog i kasnog Principata (Šašel 1963:46, 375; Šašel 1978:508; Šašel 1986:1340, 2728, 2777, 2038).

15. FLORENTIUS

- natpis donatora iz trobrodne bazilike, Betika, datacija: sredina 5. st. (Marušić i Šašel 1986:330, sl. 18).

Ime je rašireno u Italiji, i na zapadu Carstva, te osobito u ranokršćanskoj onomastici (Kajanto 1965:233; Kajanto 1963:73; Alföldy 1969:205). Kod nas se javlja u Dalmaciji i Panoniji (Šašel 1978:1150; Šašel 1986:2477) u vrijeme kasnog Principata i Dominata. Općenito ovo ime se ne očituje u italjskom sjeverno-orijentalnom krugu, istočno - alpskom te zapadno-balkanskom području.

16. AQUILINUS

- natpis donatora iz trobrodne bazilike, Betika, datacija: sredina 5. st. (Marušić i Šašel 1986:330, sl. 19).

Cognomen Aquilinus raširen je u sjevernoj Italiji, kao i u ranokršćanskoj onomastici, a poznat je i drugdje (Kajanto 1965:320; Alföldy 1969:155). Kod nas se javlja u Dalmaciji i Meziji, u vrijeme ranog i kasnog Principata (Šašel 1986:1313, 1318).

17. URANIA

- natpis donatora iz trobrodne bazilike, Betika, datacija: sredina 5. st. (Marušić i Šašel 1986:330, sl. 19).

Cognomen Uranius/Urania je vrlo rijedak, i izričito je ranokršćanski (Alföldy 1969:316).

18. DALMATIUS

- natpis donatora iz trobrodne bazilike, Betika, datacija: sredina 5. st. (Marušić i Šašel 1986:330, sl. 19).

Cognomen izveden iz oznake tribusa, javlja se na jednom natpisu u Panoniji (*Pannonia Interior*), dok se u

Dalmaciji javlja isključivo kao kršćansko ime (Šašel 1978:1045; Šašel 1986:2380, 2763).

19. IUSTINIA(NU)S

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (prema Klemencu).

Cognomen Iustinianus rjeđe se javlja, kod nas se javlja u Panoniji u *Nevidunumu* (*Pannonia Superior*) (Kajanto 1965:252; Hoffiller i Saria 1938:31; Klemenc 1967:125-126; Djurić 1977:T. XVI).

20. LEO

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:32-33; Klemenc 1967:126-127, sl. 17; Djurić 1977:T.XVIIa).

Cognomen Leo prošireno je svugdje, također i kod kršćana (Pape 1884:793). Kod nas se još javlja u Dalmaciji, u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata (Alföldy 1969:228; Šašel 1978:625; Šašel 1986:1882).

21. PRO]PINQ[U]S

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:32-33; Klemenc 1967:126-127).

Cognomen Propinquus/ua javlja se rjeđe (Kajanto 1965:303).

22. MA[XIM]INUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:32-33; Klemenc 1967:126-127).

Cognomen Maximinus je vrlo proširen svugdje, osobito u keltskim područjima (Kajanto 1965:276; Alföldy 1969:242; Šašel 1963:112, 393; Šašel 1978:625). Javlja se u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata.

23. BERO[NICE

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:32-33; Klemenc 1967:126-127).

Cognomen se javlja u obliku *Beronce*, ali češće u obliku *Beronice*, kao i na našem natpisu, svugdje je raširen (Pape 1884:206; Alföldy 1969:165). Hoffiller i Saria čitaju Bero[nice], dok Klemenc čita Bere[nice], no ipak se radi o slovu - o.

24. HO[N]ORATUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:32-33; Klemenc 1967:126-127).

Cognomen Honoratus, Onoratus raširen je na zapadu, osobito u Africi i Galiji, no javlja se i drugdje. U Italiji i Africi je raširen u vrijeme kršćanstva. Kod nas se javlja u Dalmaciji, Meziji, Panoniji i Histriji, u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata (Šašel 1963:261; Šašel 1978:1048,1202; Šašel 1986:1300).

25. MAXI[MUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:126, 128, sl. 18; Djurić 1977:T. XVIII).

Cognomen Maximus najrasprostranjeniji je *cognomen* u cijelom Rimskom carstvu, a u Dalmaciji ga nosi i autohtono stanovništvo (Kajanto 1965:257; Alföldy 1969:242-243).

245; Šašel 1963:36,87,108,299,389,393,436,174; Šašel 1978:260, 469, 491, 545, 604, 753, 758,798, 844, 846, 943, 1077; Šašel 1986:1300,1466,1474,1571,1633,1730,1994, 2023,2899,3017 i dr.).

Javlja se u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata.

26. SIMPLE[X]

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:126,128, sl. 18; Djurić 1977:T. XVIII).

Cognomen Simplex raširen je u Galiji, te njemačkim provincijama i u Africi, inače je jedva utvrđeno. Kod nas se javlja u Dalmaciji (Kajanto 1965:235; Alföldy 1969:298) i datira se u kasni Principat (Šašel 1986:1965,2762).

27. SIM[PLI]XUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967: 126,128, sl. 18; Djurić 1977:T. XVIII).

Ovaj *cognomen* osobito je raširen u vrijeme kršćanstva u Italiji (Kajanto 1965:253; Alföldy 1969:298), te Dalmaciji iz doba kasnog Principata te Dominata.

28. MAXIMIN[US]

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:126,128, sl. 18; Djurić 1977:T. XVIII).

Vidi br. 22.

29. OPTATI(A)NUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967: 127,129, sl. 19; Djurić 1977:T. XVIIb).

Cognomen vrlo raširen, osobito u keltskim područjima (Kajanto 1965:296; Alföldy 1969:256).

30. AURELIA

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127, 129, sl. 19; Djurić 1977:T. XVIIb).

Vidi br. 12.

31. OPTA[TI]ANUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127,129, sl. 19; Djurić 1977:T. XVIIb).

Vidi br. 29.

32. DESIDERIUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127,129, sl. 19; Djurić 1977:T. XVIIb).

Cognomen Desiderius rjeđe je raširen, a javlja se i u doba kršćanstva (Kajanto 1965:363,117).

33. ABRAHA(M) SIR(US)

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127).

Nomen Abraham semitskog je porijekla, dok je *cognomen Sirus* izveden iz oznake tribusa.

34. URSICINUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127).

Cognomen Ursicinus opetovano se javlja u Italiji i keltskim provincijama. Kod nas se javlja u Dalmaciji (Alföldy 1969:317; Šašel 1986:2568(4226),3032).

35. NONNOSA

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:33; Klemenc 1967:127).

Javlja se kao *cognomen Nonnosus/Nonnosa* i *Nonnus*, ali rjeđe (Kajanto 1965:366).

36. MARCELLINUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:128).

Cognomen svugdje vrlo raširen, također i kod kršćana (Kajanto 1965:173; Alföldy 1969:236-237; Šašel 1963:112; Šašel 1986:1594,2152,1467,2075,2771). Kod nas se javlja u Dalmaciji, u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata.

37. [A]MANTIA

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:128).

Cognomen svugdje raširen, osobito kod kršćana (Kajanto 1965:255; Alföldy 1969:147). Kod nas se javlja u Dalmaciji (*Amantius*) u vrijeme kasnog Principata, te Dominata, te u Noriku (Hoffiller i Saria 1938:br. 84).

38. [U]RSU[S]

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:128).

Cognomen Ursus rasprostranjen je svugdje, osobito jako u keltskim područjima, te opetovano kod kršćana (Kajanto 1965:329; Alföldy 1969:318). Kod nas se javlja u Dalmaciji, u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata (Šašel 1986:1448,1645,1806,1908,2299,2345,2720,2733, 2773(3133),2568(3787), 2239,1588,2558), te Noriku (Šašel 1978:1191).

39. S[EV]VERA

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:128).

Cognomen Severus/Severa rasprostranjen je svugdje osobito u Italiji i keltskim područjima (Kajanto 1965:256; Alföldy 1969:295-296). Kod nas se javlja u Dalmaciji i Meziji (Šašel 1978:544, 561,899; Šašel 1986:1313,1330, 2025(4662),2945,2342) u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata.

40. ANTONIANU[S]

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:128).

Cognomen Antonianus rasprostranjen je svugdje, osobito jako na istoku (Kajanto 1965:140; Pape 1884:102; Alföldy 1969:151).

Kod nas se javlja u Dalmaciji, u vrijeme kasnog Principata, te Dominata (Šašel 1963:125).

41. [AUR]ELIUS ?

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:129).

Vidi br. 12.

42. DESIDERIUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:129).

Vidi br. 32.

43. [MA]XIMI[NUS

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:129).

Vidi br. 22 i 28.

44. URSA

- natpis donatora iz bazilike u Celju (*Celeia*), datacija: druga polovina 5. st. (Hoffiller i Saria 1938:34; Klemenc 1967:129).

Kod nas se kao cognomen *Ursa* javlja u Dalmaciji (Šašel 1963:194; Šašel 1986:2315,256 (557),2381,2467), te u Istriji na mozaičkom natpisu.

Vidi br. 38.

45. APTEMIAC

- natpis donatora iz ranokršćanske bazilike sa lokaliteta Suvi livadi (Dolenci), datacija: druga polovina 5. st. (Janakievski 1980:73).

Cognomen Αρτεμιος je grčki (Fick 1894:71).

46. ΘΕΟΔΩΡΟΣ natpis donatora iz ranokršćanske bazilike sa lokaliteta Suvi livadi (Dolenci), datacija: druga polovina 5. st. (Janakievski 1980:73).

Cognomen Θεόδωρος je grčki, vrlo često se javlja, a također i u vrijeme kršćanstva (Fick 1894:387, 392; Senc 1988:418).

47. HONO[RIVS

- natpis iz bazilike u Grohotama, o. Šolta (*Solentia*), datacija: početak 6. st. (Oreb 1983:14; Recherches 1928:132, bilj. 1).

Cognomen *Honorius* rasprostranjen je kod kršćana u Italiji i Africi (Kajanto 1965:280; Alföldy 1969:218), kod nas se javlja u Dalmaciji u vrijeme Dominata (Šašel 1986:2388,2258D,2256,2411,2701,2949).

48. PRIV[ATA]

- natpis iz bazilike u Grohotama, o. Šolta (*Solentia*), datacija: početak 6. st. (Oreb 1983:14; Recherches 1928:132, bilj. 1).

Cognomen *Privatus/Privatus* vrlo je raširen, također i kod kršćana (Kajanto 1965:315; Alföldy 1969:273). Kod nas se javlja u Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata (Šašel 1986:1671,2662,2644,2949).

49. VINICA DOMESTICVS

- donatorski natpis iz Velike bazilike u Heracleji (*Heraclea Lyncestis*), datacija: 6. st. (Cvetković Tomašević 1978:32).

Gentilno ime *Vinica* za sada nam je poznato jedno sa ovog natpisa, međutim možemo pretpostaviti da se radi o gentilnom imenu *Vinicius* (Alföldy 1969:137), odnosno jednoj varijanti.

Cognomen *Domesticus/Domestica* rasprostranjen je svugdje, osobito kod oslobođenika i robova (Kajanto 1965:314; Alföldy 1969:190).

50. ANTIOCUS

- natpis o gradnji ranokršćanskog baptisterija i portika iz Ljubljane (*Emona*), datacija: 5. st. (Plesničar-Gec 1972:372; Šašel 1983:53, br. 1, 52, sl. 25).

Cognomen *Antiochus*, grčkog je podrijetla, te spada među rjeđa imena u ranokršćanskoj onomastici. *Cognomen* *Antiochus* javlja se u našoj zemlji još u Puli (Istrija) i Skopju (*Scupi - Moesia Superior*), provincija Mezija (Šašel 1963:37).

51. QUEREL[LUS

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 6, 52, sl. 25).

Cognomen *Cyrillus* potječe iz grčkog govornog područja, u latinici je pisano različito, te vrlo rijetko dokumentirano. *Cognomen* se piše različito, na pr. *Quirilla* (*Salona* CIL III 8719), *Qurellus* (IL Chr 1234 Ab), *Quirillus* (ILChr 1205).

52. MARCEL[LINA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 6, 52, sl. 25).

Cognomen *Marcellina* se javlja u kasnoj antici vrlo često, i obiljubljen je među kršćanima (Kajanto 1965:173; Alföldy 1969:236; Hoffiller i Saria 1938:70).

Vidi br. 36.

53. [HA]NIBAL[LI]ANUS

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 7, 52, sl. 25).

Cognomen *Haniballianus*, ponekad pisan bez aspirate, vrlo je rijedak, a češće se javlja u konstantinovsko i postkonstantinovsko vrijeme.

54. M[ARCELLI]NA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 7, 52, sl. 25).

Vidi br. 36, te 52.

55. URSUS

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 8, 52, sl. 25).

Vidi br. 38, te 44.

56. HONORIA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*) datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 8, 52, sl. 25).

Cognomen *Honorina* omiljeno je posebno kod kršćana istočnoalpskog i sjevernoitalskog prostora.

Vidi br. 47.

57. THEODORA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 9, 52, sl. 25).

Cognomen *Theodorus/Theodora* proširen je svugdje, osobito u sjevernoj Italiji. Opetovano se javlja i kod

kršćana (Pape 1884:490; Alföldy 1969:310). U muškom obliku javlja se u Poreču (In. It. X 2,60, te 93 i 94), te u Akvileji (Kajanto 1963:103).

58. ARCHELA[US

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 11, 52, sl. 25, T. 56,1).

Cognomen Archelaus vrlo je raširen u makedonsko-grčkom svijetu, a poznat je i raširen i ranije. U helenističko i rimsko doba, raširen je po cijelom bliskom Istoku (npr. mjesto *Archelais* u Palestini, te drugo u Kapadokiji). Ime je također bilo prihvaćeno i u kršćanskoj onomastici, no tu je vrlo rijetko (Fick 1894:72; Alföldy 1969:155). Javlja se i u Africi, a kod nas još i u Dalmaciji iz vremena Dominata.

59. HONORATA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 11, 52, sl. 25, T. 56,1).

Cognomen Honorata vrlo je poznat i raširen, a posebno je omiljen kod kršćana.

Vidi br. 24.

60. MARCELLI[NA

- donatorski natpis iz baptisterija u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54, br. 12, 52, sl. 25, T. 56,2).

Vidi br. 36, 52 i 54

61. ARGUTA

- donatorski natpis iz portika u Ljubljani (*Emona*), datacija: 5. st. (Šašel 1983:54,4).

Cognomen Targuta nije vjerojatan, iako postoje vrlo rijetke paralele, na pr. *Argutus* i *Argutio* (Kajanto 1965:249).

62. ΓΗΩΝ

- natpis iz baptisterija u Ohridu (Λυχνιδος, Lychnidus), datacija: druga polovina 5. st. (Bitrakova - Grozdanova 1975: 55, sl. 22, 24, 25, 26).

Natpis se odnosi na jednu od četiri Rajske rijeke (Geneza II,8-14), drugu rijeku Gihon.

63. ΦΙCΩΝ

- natpis iz baptisterija u Ohridu (Λυχνιδος, Lychnidus), datacija: druga polovina 5. st. (Bitrakova - Grozdanova 1975:55, sl. 22, 24, 25, 26).

Natpis se odnosi na jednu od četiri Rajske rijeke, prvu rijeku Pišon (Geneza II, 8-14).

64. ΕΥΦΑΤΗC

- natpis iz baptisterija u Ohridu (Λυχνιδος, Lychnidus), datacija: druga polovina 5. st. (Bitrakova - Grozdanova 1975:55, sl. 22, 24, 25, 26).

Natpis se odnosi na jednu od četiri Rajske rijeke, četvrtu rijeku Eufrat (Geneza II, 8-14).

Ime četvrte rijeke, odnosno treće rijeke Tigris, nije sačuvano.

65. INFAN[TIUS ili TIA]

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:br.57).

Cognomen Infantius sporadično se javlja (Kajanto 1965:299).

66. INNOC[ENTIA]

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:br.57).

Cognomen Innocentius/Innocentia rasprostranjen kod kršćana, u Italiji i Africi. Kod nas se javlja još u Dalmaciji u vrijeme kasnog Principata te Dominata (Kajanto 1965:252; Alföldy 1969:222).

67.[L]PICINUS

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934: br. 58).

Cognomen Lupicinus sporadično se javlja (Kajanto 1965:328), a kod nas još u Panoniji (*Sirmium - Pannonia Inferior*) u ženskom obliku Lu[picina (Šašel 1986:3028).

68. PASCASIA

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:58).

Cognomen Pascasia hebrejskog je podrijetla (Kajanto 1965:135), javlja se i u muškom obliku *Pascasius*, opetovano je kod kršćana (Alföldy 1969:260). Kod nas se javlja još u Saloni, iz doba Dominata.

69. CLAMOSUS

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:br. 58).

Cognomen Clamosus/Clamosa vrlo je rasprostranjen, često se javlja u Istriji (Kajanto 1965:269).

70. SUCCESSA

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:br.58).

Cognomen Successa/Successus jako je raširen u keltskim područjima, međutim i u Italiji (Kajanto 1965:356; Alföldy 1969:302).

Kod nas se još javlja u Dalmaciji, Meziji, Noriku i Panpniji (Hoffiller i Saria 1938:74, 76, 181; Šašel 1963:375; Šašel 1986:1423, 3106, 2149), u vrijeme ranog i kasnog Principata.

71. C. FELICISSIMUS

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:11; Degrassi 1934:br. 58).

C. kratica za *praenomen Gaius*, koji je vrlo rasprostranjen (Cagnat 1914:42).

Cognomen Felicissimus rasprostranjen je svugdje, osobito u Italiji (Kajanto 1965:273; Alföldy 1969:201-202). Kod nas se još javlja u Dalmaciji i to od sredine 2. st. (Šašel 1978:848; Šašel 1986:2116), također i u ženskom obliku *Felicissima*.

72. MEMORIUS

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br. 59).

Cognomen Memorius/Memoria rijetko rašireno u Italiji i na zapadu; kod nas se još javlja u Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata (Alföldy 1969:245; Kajanto 1965:255; Šašel 1978:692).

73. VALERIA

- natpis iz dvorane A prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934: br. 59).

Cognomen Valerius/Valeria raširen je svugdje, osobito u sjevernoj Italiji, Galiji, Panoniji i Daciji (Alföldy 1969:321), te u kršćanskoj onomastici (Kajanto 1963:16). Kod nas se još javlja i u Dalmaciji i Meziji (Šašel 1963:46, 46,115; Šašel 1978:460; Šašel 1986:1972, 2568(3549)).

Valerius se također javlja i kao gentilno ime.

74. CASTUS

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br.60).

Cognomen Castus rasprostranjen je osobito u Italiji i na zapadu (Kajanto 1965:251; Alföldy 1969:172). Kod nas se javlja još u Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata, a također i u Meziji na jednom spomeniku u ženskom obliku *Casta* (*Moesia Superior*) iz 3. st. (Šašel 1963:26).

75. URSA

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br. 60).

Vidi br. 44.

76. [IA]NUARI[US]

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br.61).

Cognomen Ianuarius vrlo je rasprostranjen, također i kod kršćana omiljen. Može biti semitskog podrijetla (Kajanto 1963:97; Kajanto 1965:218; Alföldy 1969:220). Kod nas se još javlja i u Dalmaciji, najviše u vrijeme kasnog Principata, te rjeđe Dominata (Šašel 1963:64; Šašel 1978:775, 695, 778; Šašel 1986:1958, 2157, 2569 (475), 2496, 1330, 2010, 2240, 2726, 2568(5253), 2338, 2165, 1701, 2256). Javlja se i u ženskom obliku *Ianuarina*, te muški oblik pisan grčkim jezikom.

77. MELA[N]IA

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br. 61).

Cognomen Melania za sada je poznat kod nas jedino na ovom mozaičkom natpisu.

78. [LU]PICINUS

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br. 62; Marucchi 1896:10).

Vidi br. 67.

79. [PA]SCASIA

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:10; Degrassi 1934:br. 62).

Vidi br. 68.

80. R[EVERENTIA]

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Marucchi 1896:10; Degrassi 1934: br. 62).

Cognomen Reverentia poznat je vrlo malo, za sada imamo dva primjera (Kajanto 1965:254).

81. SPECTATA

- natpis iz dvorane B (*martyrium*) prvobitnog sakralnog objekta u Poreču (*Parentium*), datacija: treća četvrtina 4. st. (Degrassi 1934:br. 63).

Cognomen Spectatus/Spectata sporadično se javlja (Kajanto 1965:277). Kod nas se još javlja u Dalmaciji i Panoniji (Šašel 1978: 672, 1140).

82. IOHANNIS ROMEVS

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Marucchi 1896:12; Degrassi 1934: br. 65).

Iohannis ime, koje se javlja na natpisu semitskog je porijekla, a napisano je iskrivljeno, umjesto *Iohannes*.

Cognomen Romeus polugrčkog je podrijetla.

83.[F]ELICISSIM[US]

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934: br. 67).

Vidi br. 71.

84. THEOFRASTVS

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934: br. 68).

Cognomen Theofrastus grčkog je podrijetla.

85. IANNVARIVS

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934: br. 68).

Vidi br. 76.

86. BASSINVS

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 69).

Cognomen Bassinus poznat je u Italiji i na zapadu, i dalje u podunavskim zamljama. Kod nas se još javlja u ženskom obliku *Bassina* u Noriku (Hoffiller i Saria 1938:br. 53), te u Dalmaciji iz vremena kasnog Principata (Alföldy 1969: 163).

87. INNOCENTIVS

- natpis iz Predeufrazijevske bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:71).

Vidi br. 66.

88. MUCIA[NVS]

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br.72).

Cognomen Mucianus/Muciana vrlo je star *cognomen*, i prilično je raširen (Kajanto 1965:18, 32, 151).

89. DECIAN[A]

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 72).

Cognomen Decianus star je i rasprostranjen *cognomen* (Kajanto 1965:14, 32, 145). Na našem natpisu javlja se u ženskom obliku.

90. [C]LAMOSVS

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 74).

Vidi br. 69.

91. VICTORINA

- natpis iz Predefrazijeve bazilike i Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 74).

Cognomen Victorinus/Victorina svugdje je rasprostranjen, osobito u Africi, Galiji, Panoniji, također je čest i kod kršćana (Kajanto 1963:64; Kajanto 1965:278; Alföldy 1969:327-328).

Kod nas se još javlja i u Dalmaciji, ali ne prije sredine 2. st., te Meziji i Panoniji (Šašel 1963:36, 331; Šašel 1978:684, 619A, 580, 830, 1050, 1130, 1133, 1135; Šašel 1986:1651, 1754, 2958, 2183, 1597, 3026, 2123, 2310, 2207, 1597, 2313, 2138, 2498). Javlja se i u muškom i ženskom obliku.

92. [M]ATRON[A] SEN(IOR)

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 75).

Cognomen Matrona rasprostranjen je svugdje, a također i u kršćanskoj onomastici (Kajanto 1965:305; 18, 21, 80; Alföldy 1969: 241). Kod nas se još javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2483).

Senior se također javlja kao *cognomen* (Kajanto 1965:72, 294).

93. M[ATRONA] IUNIOR

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934: br. 75).

Vidi br. 92.

Iunior se također javlja kao *cognomen* (Kajanto 1965:72, 294).

94. MAXIMINA

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br.77).

Vidi br. 22, 28, 43.

95. [RU]FINIA[NUS]

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreč (*Parentium*), datacija : treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 79).

Cognomen Rufinianus poznat je svugdje (Kajanto 1965:154, 229; Alföldy 1969:283). Kod nas je još poznat, odnosno javlja se u Dalmaciji (CIL III 3178), te u Panoniji (*Siscia, Pannonia Superior*, Hoffiller i Saria 1938:528).

96. HO[NES]TA

- natpis iz Predefrazijeve bazilike i Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 79).

Cognomen Honesta sporadično se javlja, ponekad i u obliku *Onesta*, a također i u muškom obliku.

97. U[RS]A

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br. 73).

Vidi br. 73.

98. [J]ULUPO

- natpis iz Predefrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: treći decenij 5. st. (Degrassi 1934:br.77).

Pogatschig donosi ..LUPPO, no za sada nije moguće reći o kojem bi se *cognomenu* radilo (Pogatschnig 1901:411).

99. [D]JOMINICVS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 88).

Cognomen Dominicus pripada kršćanskim teoforičnim imenima (Kajanto 1965:135, 362). Kod nas se u ženskom obliku javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2054).

100. FAVSTA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 87; CIL V 365).

Cognomen Faustus/Fausta rasprostranjen je dosta (Kajanto 1965:272; Alföldy 1969:201). Kod nas se još javlja u Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata (Šašel 1978:920; Šašel 1986:2203).

101. CLAVDIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br.87; CIL V 366).

Cognomen Claudius/Claudia rjeđi je, a u tom se obliku javlja kao gentilno ime. Kao *cognomen* češće se javlja *Claudianus* (Kajanto 1965:144; Alföldy 1969:178).

102. HONORIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 87; CIL V 366).

Vidi br. 56.

103. BASILIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 87; CIL V 367).

Cognomen Basilia poznat je svugdje (Pape 1884:199; Alföldy 1969:163).

104. IOHANNES

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Prelog 1957: 185, bilj. 16).

Vidi br. 82.

105. SCS SIMON

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Ime sv. Šimuna semitskog je podrijetla (*scs Simon*).

106. SCS THOMAS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Thomas semitskog je podrijetla (Alföldy 1969:310), a raširen je kod kršćana. Kod nas se javlja u Dalmaciji, kao *Thoma* (Šašel 1986:2557).

107. SCS BARTOLOMEUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Bartolomeus semitskog je podrijetla.

108. SCS IACOBUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Iacobus semitskog je podrijetla.

109. SCS ANDREA(S)

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Andreas, Andrea često se javlja kod kršćana (Pape 1884:86; Alföldy 1969:149). Kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2555, 2675, 2953, 2464).

110. SCS PETRUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Petrus grčkog je podrijetla, a kod nas se javlja u Istriji i Dalmaciji (Šašel 1978:1206; Šašel 1986:2766, 2258E, 2258F, 2258G, 2488).

111. SCS PAULUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Paulus, Paulus proširen je na istoku, iako je rasprostranjeniji *cognomen Paulinus* (Alföldy 1969:261). Kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:1306, 2773(3547), 2854), a također i u ženskom obliku (Šašel 1963:91, 214; Šašel 1978: 616, 644, 918; Šašel 1986:2568(3547)).

112. SCS IOHANNES

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Vidi br. 82, 104.

113. SCS FELIPPUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Philippus, Filippus svugdje je rasprostranjen, osobito u Italiji kod oslobođenika (Pape 1884:162; Alföldy 1969:263), a kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:3095).

114. SCS MATTEUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Matteus semitskog je podrijetla.

115. SCS IACO(BUS) ALFEI

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Vidi br. 108

116. SCS IUDAS IACOBI

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:84; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Iudas semitskog je podrijetla.

117. SCA FILICITAS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Felicitas, Felicetas rasprostranjen je svugdje, kao i kod kršćana (Kajanto 1965:273; Alföldy 1969:202).

Na našem natpisu se javlja *Filicitas* umjesto *Felicitas*.

118. SCA BASILISSA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Basilissa rasprostranjen je u Italiji i južnoj Galiji (Pape 1884:200; Alföldy 1969:163). Kod nas se javlja u Dalmaciji.

119. SCA EUGENIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br.83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Eugenia grčkog je podrijetla.

120. SCA CICILIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen C(a)ecilias vrlo rijetko se javlja. Kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:1417, 1325, 1418, 1318). Javlja se i kao gentilno ime (Alföldy 1969:168). Na našem se natpisu javlja iskrivljeno.

121. SCA AGNES

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Agnes rasprostranjen je kod kršćana (Kajanto 1965:87, 325).

122. SCA AGATHE

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Agathe raširen je svugdje, također i kod kršćana (Alföldy 1969:144; Pape 1884:5). Kod nas se još javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2841).

123. SCA EUFYMIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Eufemia/Eufemus je grčki (Pape 1884:429; Alföldy 1969:196), rasprostranjen je svugdje, a kod nas još i u Dalmaciji. Na našem natpisu je *cognomen* iskrivljen.

124. SCA TECLA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Tecla javlja se samo na ovom mozaičkom natpisu, kao ime svete.

125. SCA VALERIA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Vidi br. 73.

126. SCA PERPETUA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Perpetua nije jako raširen kod kršćana, kao na pr. *Felicitas* (Kajanto 1965:98, 274).

127. SCA SUSANNA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Susanna javlja se samo na ovom mozaičkom natpisu, kao ime svete.

128. SCA IUSTINA

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 83; Prelog 1957:111; Prelog 1986:19).

Cognomen Iustinus/Iustina rasprostranjen je svugdje, osobito u Italiji i keltskim provincijama, a također i u kršćanskoj onomastici (Kajanto 1965:252; Alföldy 1969:225). Kod nas se javlja u Dalmaciji, Noriku, Meziji (*Moesia Superior*), Panoniji (*Pannonia Superior*), te Istriji (Šašel 1963:404; Šašel 1978:574; Šašel 1986:2136, 1860, 2087, 1586, 2699; Hoffiller i Saria 1938:45, 445), u vrijeme ranog, te osobito kasnog Principata, kao i Dominata.

129. SCS MAURUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:80; Prelog 1957:111).

Cognomen Maurus (Kajanto 1965:50, 206) dosta je raširen u Hispaniji i Africi. Kod nas se javlja jedino na ovom mozaičkom natpisu.

130. EUFRASIUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:80; Prelog 1957:111).

Cognomen Euphrasius raširen je od kršćana u Rimu i na zapadu (Alföldy 1969:197; Kajanto 1963:86), a kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2552). Ime na našem natpisu pisano je Eufrasius, dakle slovo - f umjesto - ph.

131. EUFRASIUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:80; Prelog 1957:112).

Ime na ovom natpisu odnosi se na Eufrazija, dječaka.

Vidi br. 129.

132. CLAUDIUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934:80; Prelog 1957:111).

Vidi br. 101.

133. /SCS/SEVERUS

- natpis iz Eufrazijeve bazilike u Poreču (*Parentium*), datacija: polovina 6. st. (Degrassi 1934: br. 86).

Vidi br. 39.

134. IANUARIUS

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 183; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Vidi br. 76, 85.

135. RUSTICIANUS

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 183; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Rusticianus/Rusticana sporadično je raširen (Kajanto 1965:311), a kod nas se još javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2365).

136. CLARISSIMA

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br.183; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Clarissimus/Clarissima dosta je rasprostranjen, iako ne u našim krajevima (Kajanto 1965:104, 279).

137. GAIANUS

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 183; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Gaianus rasprostranjen je svugdje, kao i kod kršćana (Kajanto 1965:172; Alföldy 1969:208). Kod nas se javlja u Noriku (Šašel 1963:389), Panoniji (Hoffiller i Saria 1938:269, *Pannonia Superior*), Meziji (Šašel 1978:487, *Moesia Superior*; Šašel 1986:1326), te Dalmaciji (Šašel 1986:2431, 2432, 2564).

138. RENATA

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 183; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Renatus/Renata rasprostranjen je kod kršćana u Italiji (Kajanto 1965:355; Alföldy 1969:281). Kod nas se još javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2375, 2486).

139. ARCHELAUS

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 184; Prelog 1957:189, bilj. 41).
Vidi br. 58.

140. ERACLI(US)?

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934:br. 185; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Poznati su cognomeni *Ileraclia*, *Haeraclia*, (*I)eraclianus*. *Cognomen (I)eraclianus*, rasprostranjen je kao *Ileracilius* (Alföldy 1969:214). U našem slučaju javlja se bez slova - h. Kod nas se još javlja u Meziji i Dalmaciji (Šašel 1986:2877, 1341).

141. LAU[RENTIA]

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934:br. 185; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Laurentius/Laurentia sporadično se javlja, no u kršćanskoj onomastici je vrlo čest (Kajanto 1965:135, 182).

142. STE[FANUS ?]

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 186; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Stephanus, Stepanus, Stefanus (Pape 1884:1441), rasprostranjen je svugdje, a s kršćanstvom dolazi u Italiju i Afriku (Alföldy 1969:301). Kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:1735), te Historiji (Šašel 1963:436), a ovaj potonji datira se u kraj 1. st.

143. MARC[ELLA ?]

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 186; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Cognomen Marcellus/Marcella svugdje je vrlo jako raširen, također i među kršćanima (Kajanto 1965:173; Alföldy 1969:237).

Kod nas se još javlja u Dalmaciji, Meziji (*Moesia Superior*), Noriku te Panoniji (*Pannonia Superior*), (Šašel 1963:112; Šašel 1978:653, 681, 653; Šašel 1986:1310, 1965, 2539, 1480, 1583; Hoffiller i Saria 1938:43, 341), u vrijeme ranog i kasnog Principata, te Dominata.

Vidi također *Marcellinus/Marcellina* br. 36, 52 i 54.

144. ANDREA

- natpis iz franjevačke crkve u Poreču (*Parentium*), datacija: ? (Degrassi 1934: br. 186; Prelog 1957:189, bilj. 41).

Vidi br. 109.

145. DONATIANVS

- natpis donatora iz katedrale u Puli (*Pola*), datacija: 6. st. (Marucchi 1896:12; Forlati Tamaro 1947: br. 550).

Cognomen Donatianus/Donatiana raširen je u Italiji i na zapadu (Kajanto 1965:298; Alföldy 1969:190), a kod nas se još javlja u Dalmaciji iz vremena kasnog Principata (CIL III 2236).

146. ZEBIDE

- natpis iz katedrale u Puli (*Pola*), datacija: 6. st. (Marucchi 1896:12; Forlati Tamaro 1947: br. 550).

Cognomen Zebide nesumljivo je kršćanski, no za sada ga poznajemo samo sa ovog natpisa.

147. DAMIANVS

- natpis donatora iz katedrale u Puli (*Pola*), datacija: 6. st. (Forlati Tamaro 1947:br. 549 a).

Cognomen Damianus/Damiana dosta je raširen, ali se češće javlja u ženskom obliku (Kajanto 1965:145).

148. LAVRENTIA

- natpis donatora iz katedrale u Puli (*Pola*), datacija: 6. st. (Forlati Tamaro 1947: br. 549a).

Vidi br. 140.

149. SYNFERIUS

- natpis iz bazilike urbane u Solinu (*Basilica episcopalis urbana - Salona*), datacija: početak 5. st. (Bulić 1903:33-106; 1904:121-154, T. XV; 1925:95-246; Condurachi 1940:10; Forschungen 1917:89; Dyggve 1951:41, sl. II, 16).

Cognomen Synferius, Sympherius grčkog je podrijetla (Alföldy 1969:304), a kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2440, 2437, 2258A). Na našim spomenicima javlja se i kao *Synferius*, dakle umjesto slova - ph, dolazi - f.

150. ESYCHIVS

- natpis iz bazilike urbane u Solinu (*Basilica episcopalis urbana - Salona*), datacija: početak 5. st. (Bulić 1903:33-106; 1904:121-154, T. XV; 1925:95-246; Condurachi 1940:10; Forschungen 1917:89; Dyggve 1951:41, sl. II, 16).

Cognomen Hesyichius, Esyichius (Pape 1884:475), raširen je kod kršćana (Alföldy 1969:216). Kod nas se javlja u Dalmaciji (Šašel 1986:2448, 2258A).

151. ASTERIUS

- natpis votivni iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 5, datacija: prvi dio 5. st. (Recherches 1928:118; Condurachi 1940:8; Šašel 1986:2588).

Cognomen Asterius poznat je u Italiji i Africi, a proširen je i kod kršćana (Pape 1884:163; Kajanto 1963:47, 84; Alföldy 1969:158). Kod nas se javlja u Dalmaciji, odnosno samo u Solini (Šašel 1978:686; 1986:2270, 2564).

152. EUSEBIUS

- natpis iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 9, datacija: cca 375. do cca 400. g. (Recherches 1928:120; Šašel 1986:2591).

Cognomen Eusebius, Heusebius proširen je svugdje (Pape 1884:426), kao i kod kršćana osobito često se javlja u sjevernoj Italiji (Alföldy 1969:197). Kod nas se javlja u Dalmaciji u vrijeme kasnog Principata, te osobito Dominata (Šašel 1986:2366).

153. CYR(I)ACES

- natpis iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 9, datacija: cca 375. do cca 400. g. (Recherches 1928:120; Šašel 1986:2591).

Cognomen Cyr(i)aces je rijedak, očito grčkog podrijetla.

154. MARCIANUS

- natpis iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 9, datacija: cca 375. do cca 400. g. (Recherches 1928:120; Šašel 1986:2591).

Cognomen Marcianus/Marciana vrlo je rasprostranjen, kao i kod kršćana (Kajanto 1965:150; Alföldy 1969:238). U Dalmaciji je osobito rasprostranjen u vrijeme kasnog Principata, iako se javlja i u ranom, te Dominata (Šašel 1986:1479 A, 1830, 2568(4559), 2469, 2470, 2401), te Meziji (*Moësia Superior*, Šašel 1986:1404).

155. MATERUS

- natpis iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 9, datacija: cca 375. do cca 400. g. (Recherches 1928:120; Šašel 1986:2591).

Cognomen Materus je vrlo rijedak, no javlja se ipak (CIL III 4146). Poznat je i afrički martir *Matherus*.

156. AN[TIOCHIANUS]- natpis iz Bazilike pet martira u Kapljuču, Solin (*Salona*), polje br. 16, datacija: cca 375. do cca 400. g. (Recherches 1928:126; Šašel 1986:2589).

Cognomen Antiochianus pojedinačno je obilježen u Italiji (Alföldy 1969:151). Kod nas se javlja u Dalmaciji u Saloni (Šašel 1986:2564).

157. HO[SIUS]

- natpis iz bazilike Sv. Anastazija u Marusincu, Solin (*Salona*), datacija: prva polovina 5. st. (Forschungen 1939:154, br. 24; Šašel 1986:2697).

Cognomen Hosius za sada poznajemo jedino sa ovog fragmentarnog mozaičkog natpisa.

158. MATER[NUS]

- natpis iz bazilike Sv. Anastazije u Marusincu, Solin (*Salona*), datacija: prva polovina 5. st. (Forschungen 1939:154, br. 24; Šašel 1986:2697).

Cognomen Maternus/Materna vrlo često se javlja u keltskim provincijama, no javlja se drugdje (Kajanto 1965:303; Alföldy 1969:240). Kod nas se javlja u Dalmaciji u vrijeme ranog i kasnog Principata (Šašel 1986:1337, 1485, 2814).

159. VALENTIN[IAN..] ili VALENTIN[-]

- natpis iz bazilike Sv. Anastazija u Marusincu, Solin (*Salona*), datacija: prva polovina 5. st. (Forschungen 1939:152, br. 18, 80, sl. 107; Šašel 1986:2691).

O cognomenu *Valentin[ian...]* ili *Valentin[-]* kako nam donose pojedini autori, a koji se javlja na našem mozaičkom natpisu, za sada ne možemo ništa precizno reći. U svakom slučaju može se raditi o cognomenima *Valentinianus/Valeiniana* ili *Valentinus/Valentina*.

160. MATPΩNA⁸

- natpis iz Episkopalne bazilike u Stobima, datacija: 5. st. (Cvetković-Tomašević 1978:40; Aleksova 1980:72; Wiseman i Mano-Zisi 1973:397).

Cognomen Μαρ[πώνα] vrlo često se javlja u Africi.

Vidi br. 92 i 93.

161. [Π]EPICTE[PIAC] ili [Π]EPICTE[PIA]

- natpis iz Episkopalne bazilike u Stobima, datacija: 5. st. (Mano-Zisi i Wiseman 1971:18; Mano-Zisi i

Wiseman 1971:399; Cvetković-Tomašević 1978:40; Aleksova 1980:72).

Cognomen [Περιοτε[ρ]ίας, [Περιοτε[ρ]ία poznat je u Stobima, iz palača, još u 4. st.

162. ΠΟΥΦΙΝΟC⁹

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Cognomen Rufinus/Rufina rasprostranjen je svugdje, a osobito u Hispaniji (Kajanto 1965:229; Alföldy 1969:283). Kod nas se javlja, pisan latinskim jezikom, u Dalmaciji, Meziji (*Moësia Superior*), Panoniji (*Pannonia Superior*) u vrijeme ranog i naročito kasnog Principata, te Dominata (Šašel 1963:87; Šašel 1978:558, 860; Šašel 1986:1898, 2186, 2773(4002), 2790, 2844, 2298, 1768, 1892, 1972, 2057; Hoffiller i Saria 1938:409, 496, 528, 538, 490, 274, 461).

163. ΑΥΡΗΛΙΑΝΟC

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Vidi br. 12.

164. ΙΩΑΝΝΗC

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković - Tomašević 1978:44).

Vidi br. 82, 104.

165. ΕΛΠΙΔΙC

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Cognomen (H)elpidus, (H)elpidys, Ἑλπίδις javlja se i u Italiji, a kod nas još i u Dalmaciji (Pape 1884:354; Fick 1894:108; Alföldy 1969:214).

166. ΠΕΠΙCΤΕΡΙΑ

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Vidi br. 161.

167. ΠΕΠΙCΤΕΡΙΑ

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Vidi br. 161 i 166.

168. ΠΕΡΠΙΕΤΟΥΑ

- natpis iz Peristerijine palače u Stobima, datacija: kraj 4. ili početak 5. st. (Mano-Zisi 1936:297; Mano-Zisi i Wiseman 1971:19; Mano-Zisi i Wiseman 1971:399; Wiseman 1973:42-43; Cvetković-Tomašević 1978:44).

Vidi br. 126.

INDICES

I - Nomina virorum et mulierum

+ Abraha(m) Sir(us) 33

T. Aurelius Aurelianus 12

+ C. Felicissimus 71

+ Iohannis Romeus 82

Species Martialis 1

+ Vinica Domesticus 49

II - Cognomina

+ sca Agathe 122

+ sca Agnes 121

+ [A]mantia 37

+ scs Andrea(s) 109

+ Andrea 144

+ Antonianu[s] 40

+ An[tiochianus] 156

+ Antioocus 50

+ Aquilinus 16

+ Archelaus 58,139

+ Arguta 61

+ Ἀρτεμιος 45

+ Asterius 151

+ Aurelia 30

+ Ἀυρηλιανός 163

+ Aur[elius] 41

+ scs Bartolomeus 107

+ sca Basilissa 118

+ Basilia 103

+ Bassinus 86

+ Bero[nice] 23

+ Castus 74

+ sca Cicilia 120

+ [C]lamosus 90

+ Clamosus 69

+ Clarissima 136

+ Claudia 101

+ Claudius 132

+ Cyr(i)aces, - acetis 153

+ Dalmatius 18

+ Damianus 147

+ Decian[a] 89

+ Desiderius 32, 42

+ [D]ominicus 99

+ Donatianus 145

+ Ἐλπίδης 165

+ Eracli[us] 140

Ε(ρατώ) 9

+ Esychius 150

Eufrasius 130, 131

+ sca Eufymia 123

+ sca Eugenia 119

+ Eusebius 152

+ Fausta 100

+ [Fe]licianus 13

+ [F]elicissim[us] 83

+ scs Felippus 113

+ sca Filicitas 117

+ Florentius 15

+ Gaianus 137

+ [Ha]nibal[li]anus 53

+ Ho[nes]ta 96

+ Honorata 59

+ Ho[n]oratus 24

+ Honoria 56, 102

+ Hono[r]ius 47

+ Ho[s]ius 157

+ scs Iacobus 108

+ scs Iaco(bus) Alfei 115

+ Ianuarius 85, 134

+ [Ia]nuari[us] 76

+ Infan[tius ili tia] 65

+ [Ing]enua 14

+ Innoc[entia] 66

+ Innocentius 87

+ Ἰωάννης 164

+ Iohannes 104

+ scs Iohannes 112

+ scs Iudas Iacobi 116

+ sca Iustina 128

+ Iustinia(nu)s 19

Θάλεια 5

+ Θεόδωρος 46

Κα(λλιοπη) 8

Κλειώ 4

+ Laurentia 141, 148

+ Leo 20

+ [Lu] picinus 67, 78

+ Marc(ella ?) 143

+ Marcellina 52, 60

+ M[arcellina] 54

+ Marcellinus 36

+ Marcianus 154

+ Mater[nus] 158

+ Materus 155

+ Ματ[ρώνη] 160

+ [M]atron[a] sen(ior) 92

+ M[atrona] iunior 93

+ Maximina 94

+ Maximin[us] 28

+ Ma[xim]inus 22
 + [Ma]ximi[nus] 43
 + Maxi[mus] 25
 scs Maurus 129
 + Mela[ni]a 77
 Melius 2
 Μ(ε)λομ(ε)νη 6
 + Memorius 72
 + Mucia[nus] 88
 + Nonnosa 35
 + Optati(a)nus 29
 + Opta[ti]anus 31
 Ορφεύς 11
 + Pascasia 68
 + [Pa]scasia 79
 + scs Paulus 111
 [Π]εριστε[ρίας],[Π]εριστε[ρία] 161
 Περιστερία 166, 167
 Περπετουα 168
 + sca Perpetua 126
 + scs Petrus 110
 Π(ολύμνι)α 10
 + Priv[ata] 48
 + Pro]pinq[us] 21
 + Querellus 51
 + Renata 138
 + R[everentia] 80
 + [Ru]finia[nus] 95
 Ρουφίνος 162
 + Rusticianus 135
 Σα-φώ 3
 + S[ce]vera 39
 + scs Severus 133
 + scs Simon 105
 + Simple[x] 26
 + Sim[plici]us] 27
 + Spectata 81
 + Ste[lanus] 142
 + Successa 70
 + sca Susanna 127
 + Synferius 149
 + sca Tecla 124
 [Τ]ερψιχόρη 7
 + Theodora 57
 + Theofrastus 84
 + scs Thomas 106
 [.]ulupo 98

+ Urania 17
 + Ursa 44, 75
 + [U]rsa 97
 + Ursicinus 34
 + Ursus 55
 + U[rsu]s 38
 + Valentin[ian..] ili Valentin[-] 159
 + Valeria 73
 + sca Valeria 125
 + Victorina 91
 + Zebide 146
III - Geographica
 ΕΥΦΡΑΤΗC 64
 ΦΙCΩΝ 63
 ΓΗΩΝ 62

BILJEŠKE:

1. Vrlo opsežnu literaturu donosi G. Alföldy u svojem radu **Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia** na str. 383-385.
2. Kao paradigmu ovog pravca, odnosno metode istraživanja spomenut ćemo radove J. Šašela o italском gentilnom imenu *Barbius* (Barbii, Eirene 5/1966:117-137), te I. Kajanta o latinskim cognomenima (The Latin Cognomina 1965).
3. Kao primjere ovog pravca spomenut ćemo radove H. G. Pflauma o osobnim imenima u pojedinim sjevernoafričkim gradovima, te A. Mócsya o imenima u pojedinim rimskim provincijama kao *Pannonia* ili *Moesia Superior*.
4. Gentilno ime *Veselia* smatralo se ilirskim, no R. Katičić (1961:271) je ispravno dokazao da *Veselia* nije ništa drugo nego jedna varijanta u pisanju latinskog gentilnog imena *Visellius - Viselius*.
5. Npr. rimski građanin *C. Iulius Picusi f. Ceunus (Nedinum)* nosi venetski *cognomen*, te venetsko ili ilirsko ime svoga oca, a to dokazuje da je bio autohtoni stanovnik. No, latinsko obiteljsko ime *Iulius* dokazuje da je (on ili njegovi preci) dobio rimsko građansko pravo.
6. Šašel donosi u obje knjige nove natpise, pa smo kod citiranja, dali stranicu indeksa, gdje su skupljeni svi natpisi s tom formulom.
7. U ovom katalogu sakupljena su sva imena koja se javljaju na mozaičkim natpisima, do sada poznatim. Kako nam nova istraživanja donose i nova saznanja, vjerojatno će se morati izvršiti i revizija naših zapažanja i istraživanja, pa ovaj rad i smatramo kao prilog istraživanju osobnih imena sa mozaičkih natpisa.
8. Smatramo da se radi o imenu osobe, a ne o statusu. O tome vidi navedenu literaturu.
9. O imenima koje navodimo od broja 162 do 168, te o problemu čitanja tog natpisa, na kojem se javljaju ta

imena, vidi navedenu literaturu.

LITERATURA:

- ALEKSOVA, B., 1980, "Stobi, episkopska bazilika u svetlosti novih arheoloških iskopavanja", *Gunjačin zbornik*:67-76
- ALFÖLDY, G., 1969, *Die Personennamen in der römischen Provinz Dalmatia*, Heidelberg
- BARATTE, F., 1978, *Catalogue des mosaïques romaines et paléochrétiennes du musée du Louvre*, Paris
- BAStor Dal., 1902, 25:49
- BAStor Dal., 1906, 29:8
- BAStor Dal., 1908, 31:40
- BAStor Dal., 1909, 32:49
- BAStor Dal., 1910, 33:106
- BIBLIJA, 1968, Zagreb
- BITRAKOVA-GROZANOVA, V., 1975, *Starohrišćanski spomenici vo Ohridsko*, Ohrid
- BULIĆ, F., 1903, "Scavi nella basilica episcopalis urbana a Salona durante l'a 1902", *BAStor Dal* XXVI:33-106
- BULIĆ, F., 1904, "Scavi nella basilica episcopalis urbana a Salona durante gli anni 1903 e 1904", *BAStor Dal* XXVII:121-154
- BULIĆ, F., 1925, "Razvoj arheoloških istraživanja i nauka u Dalmaciji kroz zadnji milenij", *Zbornik Matice hrvatske o tisućoj godišnjici hrvatskog kraljevstva*:95-246
- BUZOV, M., 1983, "Prilog paleografiji ranokršćanskih mozaičkih natpisa u Istri i Dalmaciji", *Prinosi* 1:75-88
- CAGNAT, R., 1914, *Cours d'epigraphie latine*, Paris
- CIL III - *Corpus Inscriptionum Latinarum*
- CONDURACHI, E., 1940, "Monumenti cristiani nell'Ilirico", *ED* 9:1-118
- CVETKOVIĆ - TOMAŠEVIĆ, G., 1978, *Ranovizantijski podni mozaici*, Beograd
- DEGRASSI, A., 1934, "Inscriptiones Italiae", *Regio X*, Vol. X/II, Parentium, Roma.
- DYGGVE, E., 1951, *History of Salonitan Christianity*, Oslo.
- DUVAL, N., 1976, *La mosaïque funéraire dans l'Art Paléochrétien*, Ravenna.
- DJURIĆ, B., 1977, "Antični mozaiki na ozemlju SR Slovenije", *AVes* XXVII(1976):537-625.
- FICK, A., 1894, *Die Griechischen Personennamen nach ihrer Bildung erklärt und systematisch geordnet*, Göttingen.
- FIDANOVSKI, S., 1986, "Poljanice/Glavnik, Kasnoantičko naselje", *ArhPregl* 26(1985):150.
- FORLATI TAMARO, B., 1947, "Inscriptiones Italiae", *Regio X*, Vol. X/I, Pola et Nesactium, Roma.
- FORSCHUNGEN IN SALONA, 1917, I, Wien
- JANAKIEVSKI, T., 1980, "Mozaikot na podot vo centralniot brod na ranohrišćanskata bazilika kaj lokatetot "Suvi livadi" s. Dolenci - Bitola", *Ranokršćanski mozaici u Jugoslaviji, Materijali XVIII* (1978):67-75, Beograd
- KAJANTO, I., 1963, *Onomastic Studies iz the Early Christian Inscriptions of Rome and Carthage*, Helsinki.
- KAJANTO, I., 1965, *The Latin Cognomina*, Helsinki
- KATIČIĆ, R., 1961, "Veselia Felicitas", *BNF* 12:271-279.
- KLEMENC, J., 1967, "Starokršćanska svetišča v Sloveniji", *AVes* XVIII:111-136.
- MANO-ZISI, 1936, "Mosaiken iz Stobi", *IAI* X:276-297.
- MANO-ZISI, 1959, "Prolegomena uz probleme kasnoantičkog mozaika u Ilirikumu", *ZborMuzBgd* 2 (1958):83-109.
- MANO-ZISI, i WISEMAN, J., 1971, "Explorations Archeologiques à Stobi 1970", *AJug* XII:15-33.
- MANO-ZISI, i WISEMAN, J., 1971, "Excavations at Stobi, 1970", *AJASS* 75/4:395-411.
- MANO-ZISI, i WISEMAN, J., 1973, "Excavations at Stobi, 1972", *AJASS* 77/4:391-403.
- MARUCCHI, O., 1896, "Le recenti scoperte nel Duomo di Parenzo", *BAC* 1-3:3-31.
- MARUŠIĆ, B. i ŠAŠEL, J., 1986, "De la cella trichora au complexe manastique de St. André à Betika entre Pula et Rovinj", "Od celle trichore do samostanskega kompleksa Sv. Andreja v Betiki med Pulo in Rovinjem (Povzetek)", *AVes* 37:307-342.
- OREB, F., 1983, "Starokršćanska bazilika u Grohotama na otoku Šolti", *Peristil* XXIV/26:5-21.
- PAPE, W., 1884, *Wörterbuch der griechischen Eigennamen*, Braunschweig.
- PLESNIČAR-GEC, Lj., 1972, "La città di Emona nel Tardoantico e suoi ruderi Paleocristiani", *AVes* XXIII:367-375.
- POGATSCHNIG, A., 1901, "I recenti scavi nella Basilica Eufrasiana", *ASIA* XVII/3-4:404-414.
- PRELOG, M., 1957, *Poreč, grad i spomenici*, Beograd.
- PRELOG, M., 1986, *The Basilica of Euphrasius in Poreč*, Zagreb.
- RECHERCHES Å SALONE, 1928, I, Copenhagen.
- RENDIĆ-MIOČEVIĆ, D., 1985, "Od prvih početaka do kraja antičkog razdoblja", Pisana riječ u Hrvatskoj, *Katalog izložbe*, Zagreb:31-37.
- SENC, S., 1988, *Grčko - hrvatski rječnik*, Zagreb.
- SUIĆ, M., 1961, "Prolegomena urbanizmu antičke Liburnije", *RadFfZadar* 2(1960-1961):82-94
- SUIĆ, M., 1968, "Problemi arheoloških istraživanja", *Nin u antici*, Zadar 35-52.
- SUIĆ, M., 1976, *Antički grad na istočnom Jadranu*, Zagreb.
- SUIĆ, M., 1981, *Zadar u starom vijeku*, Zadar.
- ŠAŠEL, J., 1966, "Barbii", *Eirene* 5:117-137.
- ŠAŠEL, J., 1983, "Napisi v mozaičnih tleh emonske krstne kapele in cerkvenega portika", *Katalogi in monografije* 21:52-56.

- ŠAŠEL, A. i J., 1963, "Inscriptiones Latinae quae in Jugoslavia inter annos MCMXL et MCMLX repertae et editae sunt", *Situla* 5, Ljubljana
- ŠAŠEL, A. i J., 1978, "Inscriptiones Latinae quae in Jugoslavia inter annos MCMLX et MCMLXX repertae et editae sunt", *Situla* 19, Ljubljana.
- ŠAŠEL, A. i J., 1986, "Inscriptiones Latinae quae in Jugoslavia inter annos MCMII et MCMXL repertae et editae sunt", *Situla* 25, Ljubljana.
- SHUKRIU, E., 1986, "Mozaiku i Orfeut - zbulim i rrallë", *Separat nga Gjurmimet Albanologjike - Serbia e shkencave historike*, 15(1985):289-299.
- VHAD, 1925, 47/48:52, 58.
- VODIČ, 1973, "Arheološki muzej u Splitu", Split.
- WISEMAN, J., 1973, *Stobi, Vodič kroz antički grad*, Beograd.

SUMMARY

Contribution to the Knowledge of Personal Names (*Cognomina*) from Mosaic Inscriptions in Yugoslavia

This paper deals with the analysis of personal names found on mosaic inscriptions in Yugoslavia. All published inscriptions to date which mention personal names (*cognomina*) have been analysed. The mosaics which bear names derive from various regions (*Dalmatia, Illyria,*

Noricum, Pannonia Superior, Moesia Superior, Macedonia). Bearing in mind the fact that names constitute the basis for research into many linguistic and historical problems, the aim of the paper is to collate all the mosaics with names, to determine their chronological and geographical distribution in a certain area, and, as much as possible, to identify the ethnic origins of the name-bearers. The mosaics dealt with in this work date from the first to the sixth centuries (early and late Principate and Dominate). Precise dating of each inscription is also given. The introduction shows how it is possible to analyse inscriptions which give complete data, and how these differ from mosaic inscriptions. The catalogue lists 168 personal names, in Latin and Greek. In addition to the names of real people, there are also names of the Muses and of the poetess Sappho, of the mythological musician Orpheus as well as the names of rivers. The majority of names are to be attributed to Christians, who no doubt were the inhabitants of our provinces, some of them members of the old, autochthonous and Romanized peoples, others of the oriental immigrants. The period in which local and provincial origin are less and less evident, giving way to universal cosmopolitanism is also reflected on the mosaic inscriptions. However, all persons mentioned on the mosaics (apart from mythological and names of the saints) lived and contributed to the life of their environment; the majority belonged to the wealthy class, which was capable of ordering and paying for a mosaic and mosaic inscription.

